

REVIEW OF RESEARCH

ISSN: 2249-894X

IMPACT FACTOR : 5.7631 (UIF)

UGC APPROVED JOURNAL NO. 48514

VOLUME - 8 | ISSUE - 9 | JUNE - 2019

कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या कथनात्मक वाचन आकलनावर स्कॅफोल्डिंग पद्धतीच्या होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास

सौ. शर्मिष्ठा ओक¹, डॉ. वर्षा गटवू²

1 पीएच.डी. विद्यार्थिनी, शिक्षणशास्त्र विभाग, अलियावर जंग राष्ट्रीय वाक आणि श्रवण (दिव्यांगजन) संस्थान, बांद्रा (प.) मुंबई .

2 शिक्षणशास्त्र विभाग प्रमुख, अलियावर जंग राष्ट्रीय वाक आणि श्रवण (दिव्यांगजन) संस्थान, बांद्रा (प.) मुंबई .

सारांश :

साक्षरता कौशल्यावर शैक्षणिक प्रगती अवलंबून असते म्हणून साक्षरता कौशल्यांपैकी वाचन कौशल्याचा विकास हे शिक्षणाचे एक महत्वाचे आणि पायाभूत उद्दिष्ट आहे. वाचनाच्या संदर्भात कथनात्मक वाचन हे अभ्यासक्रमाच्या बरोबरीने पूरक वाचन म्हणून महत्वाचे समजले जाते. या आशयाचा उपयोग वाचन कौशल्यांबरोबर वाचनाची अभिरुची, प्रेरणा, सृजनशीलता वाढण्यासाठी होत असतो. सदर संशोधनात कथनात्मक वाचन आशयाचे आकलन विकसित करण्यासाठी स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा वापर करून त्याची परिणामकारकता अभ्यासली आहे. ह्यासाठी प्राय-प्रायोगिक एकल गट पूर्व-उत्तर चाचणी अभिकल्प निश्चित केला गेला. प्रयोगासाठी न्यादर्श म्हणून विशेष शाळेतील तिसरी आणि चौथीतील एकूण वीस कर्णबधीर विद्यार्थी एकल गट म्हणून निवडले. निवडलेल्या एकूण सहा कथनात्मक उताऱ्यामधील तीनचे स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने आणि तीनचे पारंपारिक पद्धतीने अध्यापन केले. प्रायोगिक आणि पारंपारिक दोन्ही टप्प्यामध्ये (phase) वाचन आकलनाचे पूर्व आणि उत्तर चाचणीच्या माध्यमातून मापन करण्यासाठी सहा वाचन कौशल्यांचा विचार केला गेला यात Examining, Assimilating, Predicting, Previewing, Monitoring, आणि Summarizing या कौशल्यांचा समावेश होता. दोन्ही फेज मधील मध्यमानाची तुलना करण्यासाठी t-परीक्षेचा वापर करण्यात आला. सदर संशोधनाच्या निष्कर्षात असे आढळून आले की कर्णबधीर विद्यार्थ्यांना स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने कथनात्मक आशयाचे वाचन अध्यापन केल्यास कथनात्मक वाचन आकलनावर सकारात्मक परिणाम होतो.

मुख्य शब्द : वाचन आकलन, स्कॅफोल्डिंग पद्धती, कथनात्मक आशय, कर्णबधीर विद्यार्थी

प्रस्तावना :

विद्यार्थ्यांच्या वाचन विकासाच्या प्रक्रियेत कथनात्मक वाचनास अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. कथनात्मक उताऱ्यामध्ये कादंबरी, लघुकथा, काव्य, स्मृतिचित्रे,

समावेश होऊ शकतो. यात गोष्टरूपी आणि कल्पनात्मक भाषा वापरली जाते तसेच भावनाही प्रगट केल्या जातात. कथनात्मक आशयाचा उद्देश विद्यार्थ्यांचे मनोरंजन करणे तसेच विद्यार्थ्यांची अभिरुची टिकवून ठेवणे आहे. कथनात्मक वाचन हे

नेहमीच अवांतर वाचनाचा एक भाग म्हणून कार्य करते. अवांतर वाचन हे विविध कारणांसाठी फायदेशीर ठरते. जसे वाचनाची गोडी वाढविणे, प्रसंगानुरूप भाषेचा, अलंकारिक भाषेचा विकास करणे. सामान्य ज्ञान वाढविणे. आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन या

प्रकारचे कथनात्मक वाचन वाचकांसाठी प्रेरणादायी ठरते.हितोपदेश, इसापनीती या कथांमधून नैतिकतेचे धडे मिळतात. म्हणूनच शालेय अभ्यासक्रमात पूरक अध्ययनासाठी कथनात्मक वाचनाचा उपयोग केला जातो. थोडक्यात कथनात्मक आशय सगळ्यांपेक्षा वेगळे असणारे आशयाचे रूप आहे कारण लेखक लोकांच्या वर्तणुकीसंबंधी तसेच त्यांच्या भावनांसंबंधीत लेखन या कथनात्मक आशयात करीत असतात. ही वैशिष्ट्ये, ह्या कल्पना वाचक स्वतःच्या अनुभवांशी तर्काशी जोडतो. म्हणून ह्या प्रकारचे लेखन वाचकांना अधिक जवळचे

वाचन अध्यापनाची 'स्कॅफोल्डिंग पद्धत':

'स्कॅफोल्डिंग' शब्दाचा अर्थ आधार देणे असा होतो. जसे एखादी इमारत बांधताना आधारासाठी बाहेरून लाकडाचा आराखडा लावला जातो आणि इमारत पूर्ण झाल्यानंतर हा लाकडी आराखडा काढून टाकतात आणि तरीही इमारत वर्षानुवर्षे भक्कम उभी राहते. त्याचप्रमाणे शिक्षणक्षेत्रात *Scaffolding* ही संकल्पना सर्वप्रथम ब्रूनर (1978) या मानसशास्त्रज्ञाने मांडली. त्याच्या मते 'The term **scaffolding** refers to a process in which teachers model or demonstrate how to solve a problem, and then step back, offering support as needed'. म्हणजेच स्कॅफोल्डिंग ही अशी प्रक्रिया आहे की ज्यात शिक्षक कोणतीही समस्या कशी सोडवायची याबाबत योग्य किंवा आदर्श अशी भूमिका विद्यार्थ्यांसमोर मांडतात आणि नंतर विद्यार्थ्यांना स्वतः ती गोष्ट करण्यासाठी प्रवृत्त करून मागे होतात. परंतु ज्यावेळी गरज असेल त्यावेळी ते विद्यार्थ्यांना आधार देण्याचे कार्य करतात. 'स्कॅफोल्डिंग' ही बालक केंद्रित ज्ञानरचनावादावर आधारित अनुदेशन पद्धती आहे. यात विद्यार्थ्यांना स्वयंअध्ययनासाठी प्रेरित केले जाते. वाचन अध्यापन करत असताना विद्यार्थ्यांच्या वाचन विकासाच्या प्रक्रियेत प्रत्येक पायरीवर शिक्षक मार्गदर्शनपर आधार देतात आणि स्वतंत्र वाचनाकडे घेऊन जातात. परंतु प्रत्येक पायरी भक्कमपणे आत्मसात झाल्यानंतर आधार काढून घेतला जातो व पुढच्या पायरीवर जेथे आधाराची गरज आहे तेथे आधार दिला जातो. या पद्धतीने विद्यार्थी वाचनाचे अध्ययन छोट्या छोट्या भागात करतो. विद्यार्थी प्राविण्य मिळवू लागल्यावर शिक्षक बाजूला होतात. यात प्रत्येक विकासाची पायरी ही आधीच्या विकासाच्या पायरीवर उभी राहते. आणि विद्यार्थी वाचनात अधिकाधिक स्वयंपूर्ण होत जातो.

स्कॅफोल्डिंग पद्धतीची कार्यपद्धती

Alber R (2014) यांनी या पद्धतीने वाचन अध्यापन करताना खालील टप्पे सांगितले आहे.

१. **दाखवा आणि सांगा (Show and tell):** प्रथम वाचनाची उत्सुकता वाढविण्यासाठी मुलांचे लक्ष वेधले जाईल अशा प्रकारे सुरुवात करणे. यात आशयाशी संबंधित वस्तू उताऱ्यासंदर्भातील चित्र दाखविले जाते व त्याबद्दल बोलण्यास प्रवृत्त केले जाते
२. **पूर्वज्ञान जागृती (Tap in to prior knowledge) :** आशयाच्या छोट्या छोट्या भागांवर लक्ष केंद्रित करून त्यासंदर्भात असणाऱ्या पूर्व ज्ञानाची जागृती करणारे प्रश्न विचारले जातात व पूर्वज्ञानाशी नवीन ज्ञानाची जोडणी केली जाते
३. **बोलण्यासाठी वेळ देणे (Give time to talk):** प्रत्येक छोट्या भागाचे विद्यार्थ्यांना मूक वाचन करायला सांगून त्याबद्दलची मते मांडण्यासाठी वेळ दिला जातो. त्यासाठी शिक्षिका मधून मधून probing questions विचारते.
४. **अध्यापनाआधी शब्दांची ओळख (Pre teach vocabulary) :** आशयात आलेले नवीन शब्द प्रत्येक छोट्या भागाचे वाचन करण्याआधी समजावून दिले जातात. त्यासाठी ग्लॉसरी पेजचा उपयोग केला जातो.
५. **दृश्य साधनांचा उपयोग (Use of visuals):** आवश्यक तेथे दृश्य साहित्य, ग्राफिक ऑर्गनायझरचा उपयोग केला जातो.
६. **थांबा, प्रश्न विचारा, परत थांबा, आढावा घ्या (Pause, Ask questions, Pause, Review) :** आकलन किती झाले हे तपासण्यासाठी ह्या पायरीचा आशयाच्या प्रत्येक छोट्या भागाच्या अध्यापनानंतर उपयोग केला जातो.

संशोधनाची गरज:

कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या संदर्भात अर्थपूर्ण वाचन आकलन हा भाग नेहमीच अपेक्षेपेक्षाही कठीण समजला जातो (Marcshark et. al. 2009) अर्थपूर्ण वाचनासाठी लागणारी वर दिलेली कौशल्ये तसेच वर नमूद केलेल्या क्लृप्त्या ह्या विद्यार्थ्यांमध्ये वयाच्या आणि वाचनाच्या विकासानुसार आपोआप विकसित होत नाहीत तर त्या विकसित कराव्या लागतात. या विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन आकलनाच्या नियंत्रणाच्या (Monitoring) कार्यनीती खूपच कमी आढळतात (NRP, as cited in Schirmer, & Mc Gough, 2005). वाचन विकास हा थेट शैक्षणिक विकासावर परिणाम करणारा घटक ठरू शकतो (Hulme and Snowling, 2015). तसेच कथनात्मक आशयात असणारे व्याकरणाचे ज्ञानही महत्वाचे आहे. जसे यात येणारी विरामचिन्हे म्हणजेच संवादांसाठी येणारे अवतरण चिन्ह, स्वल्पविराम, उद्गारवाचक चिन्ह ह्या व्याकरणाच्या चिन्हांचे वाचन करताना आपोआप वाचण्या पराखंडकिय घटकांचाही विकास होत असतो. म्हणून कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाचे वाचन विकास हे एक महत्वाचे उद्दिष्ट्य आहे. कर्णबधीर विद्यार्थ्यांमध्ये व्याकरण आणि अर्थविचार या भाषेच्या दोन घटकांमध्ये दोष असल्यामुळे या मुलांची भाषा मागे पडते (Schirmer, 1985). वाचनामुळे विद्यार्थी बहुश्रुत आणि ज्ञानी होतो. म्हणून ह्या विद्यार्थ्यांबाबत देखील वाचन कौशल्य महत्त्वपूर्ण ठरते. कर्णबधीरांचे वाचन या संदर्भातील विविध संशोधनांचा अभ्यास करताना तसेच कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या क्षेत्रात काम करतांना आणि त्यांच्या शिक्षकांशी झालेल्या चर्चेतून असे लक्षात आले आहे की कर्णबधीर विद्यार्थ्यांना वाचन अध्यापन करावे लागते. त्यासाठी विविध वाचन अध्यापन पद्धतींचा उपयोग वर्गाध्यापनात केला जातो तसेच पाठ्यक्रमाशी संबंधित वाचन व्यवसाय उपक्रमही वेगळे राबविणे आवश्यक ठरते. कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या भाषा विकासाबरोबरच वाचन विकास समांतर पद्धतीने करावा लागतो. कथनात्मक आशयातून या विद्यार्थ्यांची बोली भाषा विकसित करता येऊ शकते. स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा फायदा ज्या विद्यार्थ्यांना होतो ते स्वतंत्र वाचक म्हणून तसेच आपल्या भावना, मते स्वतंत्रपणे मांडण्यातही सक्षम होतात. असा अनुभव सामान्य ऐकू

येणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या बाबत आढळून आला आहे. म्हणून सदर संशोधनात कर्णबधीर विद्यार्थ्यांसाठी स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा उपयोग कथनात्मक वाचन आकलन सुधारण्यासाठी केला आहे

संशोधनाचे ध्येय व उद्दिष्ट :

प्रस्तुत संशोधनाचे ध्येय स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या कथनात्मक वाचन आकलनावर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास करणे हे होते. हे साध्य करण्यासाठी खालील उद्दिष्टे ठरविण्यात आले.

उद्दिष्टे :

१. कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या वाचन आकलनावर स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा परिणाम अभ्यासणे.

वाचन आकलनातील Examining, Assimilating, Predicting, Monitoring, Previewing, आणि Summarizing कौशल्यावर स्कॅफोल्डिंग पद्धतीचा परिणाम अभ्यासण्यासाठी प्रत्येक कौशल्यासाठी उपउद्दिष्टे ठरविण्यात आली होती.

संशोधनातील सर्व कौशल्यांसाठी तसेच त्यांच्या एकूण बेरजेसाठी शून्य परिकल्पना करण्यात आल्या होत्या.

संशोधन कार्यपद्धती :

सदर संशोधनासाठी प्राय-प्रायोगिक एकल गट पूर्व-उत्तर चाचणी अभिकल्पाचा वापर केला गेला. कर्णबधीर विद्यार्थ्यांच्या उपलब्ध संख्येचा विचार करता ह्या अभिकल्पाचा विचार केला. यासाठी गट एकच वापरला असला तरी प्रायोगिक अध्यापनातील कथनात्मक उतारे आणि पारंपारिक अध्यापनातील कथनात्मक उतारे विशिष्ट मुद्द्यांच्या आधारावर

समतुल्य (equalization) करून घेतले. मुलांना अध्ययनाने येणाऱ्या थकव्याचा विचार करून पाठाचे वेळापत्रक एकदिवसाआड राबविण्यात आले.

साधन निर्मिती :

सदर संशोधनासाठी सहा कथनात्मक अवांतर उतारे निवडण्यात आले. या उताऱ्यामधील तीन उतारे स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने तर तीन उतारे पारंपारिक पद्धतीने अध्यापन करण्याचे ठरविले. उतारे ठरविताना प्रत्येक उताऱ्याच्या माध्यमातून वाचन आकलन कौशल्याचे मूल्यमापन करता येईल याची संशोधकाने पुरेपूर काळजी घेतली. मूल्यमापन आराखडे बनविताना वाचन आकलन तपासण्यासाठी सहा कौशल्यांचा विचार करण्यात आला. यात Examining, Assimilating, Predicting, Monitoring, Previewing, आणि Summarizing ही कौशल्ये वाचन आकलनाच्या कार्यात्मक व्याख्येत समाविष्ट करण्यात आली. स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने अध्यापन करण्यासाठी प्रायोगिक टप्प्यासाठी निवडलेल्या तिन्ही कथनात्मक उताऱ्यासाठी स्कॅफोल्ड्स तयार करण्यात आले. यात विविध Visuals, Graphic Organizers, Realia, Flow Charts, Glossary page, supportive pictures यांचा समावेश केला गेला. प्रायोगिक उताऱ्यासाठी पाठटाचण तयार केले. वाचन आकलनाच्या मूल्यमापनासाठी वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी प्रश्न असणाऱ्या प्रश्नपत्रिका विकसित केल्या.

न्यादर्श : प्रस्तुत संशोधनासाठी नाशिक शहरातील एका विशेष मराठी शाळेतील तिसरी आणि चौथी इयत्तेत शिकणारे (वयोगट ८-१४ वर्षे) विद्यार्थी सहेतुक पद्धतीने निवडण्यात आले. निवडलेले वीस विद्यार्थी दोन्ही कानात संवेदनी तीव्र-अतितीव्र श्रवण-हास असणारे होते.

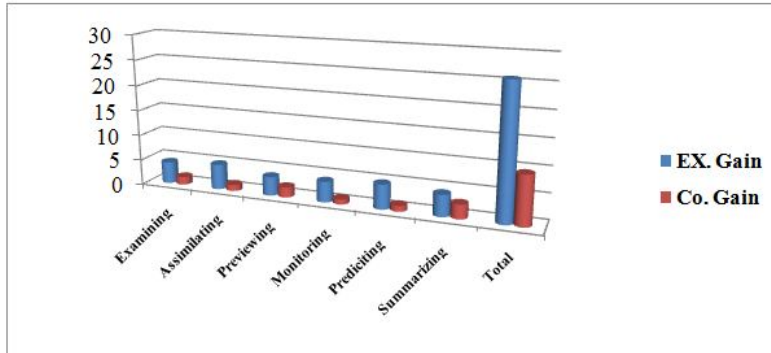
माहिती संकलन :

सदर संशोधनासाठी दोन आठवड्यांच्या कालावधीत प्रायोगिक आणि पारंपारिक पद्धतीने पाठाचे अध्यापन केले. एकल गट असल्याने प्रायोगिक पद्धतीतील अध्ययनाचा पारंपारिक पद्धतीने होणाऱ्या अध्ययनावर होणारा परिणाम टाळण्यासाठी संशोधकाने पहिल्या आठवड्यात पारंपारिक पद्धतीने अध्यापन केले आणि दुसऱ्या आठवड्यात प्रायोगिक पद्धतीने म्हणजेच स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने अध्यापन केले.

माहिती विश्लेषण: सदर संशोधनातील शून्य परिकल्पना तपासण्यासाठी टी-परीक्षिकेचा (t-test) उपयोग करण्यात आला. टी-परीक्षिकेचा वापर करून प्रायोगिक टप्पा आणि पारंपारिक टप्पा यामधून प्राप्त मध्यमानाची तुलना केली. सदर आकडेवारी खालील **कोष्टक १.०** तालिकेत दर्शविण्यात आली त्याचप्रमाणे आलेखस्वरूपात (आकृती १.०) दर्शविले आहे.

कोष्टक १.० वाचन आकलन कौशल्यांच्या अध्यापन पद्धतीतील तुलना (प्रायोगिक फेज आणि पारंपारिक फेज)

S.N.	Skills	Mean & SD		t-value		df	Sig. at 0.05 level	H ₀
		Exper. Phase gain	Cont phase gain	Cal.	table			
1.	Examining	4.03 (1.71)	1.55(2.56)	6.24	1.66	103	S	Rejected
2.	Assimilating	4.97(4.35)	1.19(1.39)	6.40		71	S	Rejected
3.	Previewing	3.71 (2.70)	2.00(3.93)	2.77		105	S	Rejected
4.	Monitoring	4.04 (3.36)	0.96(2.06)	6.06		98	S	Rejected
5.	Predicting	4.82(2.72)	1.11(2.55)	7.69		118	S	Rejected
6.	Summarizing	4.22 (2.39)	2.78(3.60)	2.58		103	S	Rejected
7.	Total	25.79(7.46)	9.59(6.66)	12.54		118	S	Rejected

आकृती १.० प्रायोगिक आणि पारंपारिक पद्धती : मध्यमान दर्शविणारा आलेख

अर्थनिर्वचन :

वरील कोष्टकानुसार सर्व कौशल्यांचे म्हणजे तसेच त्यांच्या बेरजेसंबंधित प्राप्त t-मूल्य हे टेबल t-मूल्यापेक्षा (१.६६) अधिक आहे. याचाच अर्थ सर्व कौशल्यांसाठी आणि त्यांच्या एकत्रित बेरजेसाठी तयार केलेल्या शून्य परिकल्पना, ('कथनात्मक वाचन आकलन कौशल्यांच्या प्रायोगिक फेज आणि नियंत्रित फेज मधील प्राप्त मध्यमानात स्कॅफोल्डिंग पद्धतीमुळे कोणताही लक्षणीय फरक आढळणार नाही') अमान्य केल्या गेल्या. प्रत्येक कौशल्यासाठी आलेले मध्य हे पारंपारिक अध्यापन पद्धतीने आलेल्या मध्यमानापेक्षा अधिक आढळले (Examining (4.03>1.55), Assimilating(4.97>1.19),Previewing(3.71>2.00),Predicting(4.82>1.11), Monitoring (4.04>0.96) आणि Summarizing (4.22>1.78), तसेच सर्व कौशल्यांच्या बेरजेच्या संदर्भातील मध्य देखील प्रायोगिक आणि पारंपरिक पद्धतीसाठी (25.97>9.56).

सर्वसामान्य निष्कर्ष :

स्कॅफोल्डिंग पद्धतीने कथनात्मक अर्वांतर उताऱ्याचे अध्यापन केल्याने वाचन आकलनाच्या Examining, Assimilating, Previewing, Predicting, Monitoring, Summarizing या कौशल्यांवर सकारात्मक परिणाम होऊन एकत्रितरीत्या वाचनाचे आकलन सुधारते.

निष्कर्षाची चर्चा :

प्रस्तुत संशोधनाअंती असे आढळून आले की, स्कॅफोल्डिंग पद्धतीच्या उपयोगाने कथनात्मक उताऱ्यांचे वाचन आकलन लक्षणीयरीत्या सुधारले. विद्यार्थ्यांच्या वाचन आकलन कौशल्यामध्ये म्हणजेच वाचनाच्या Examining, Assimilating, Predicting, Monitoring, Previewing, आणि Summarizing या कौशल्यामध्ये विकास झाला आणि परिणामी कथनात्मक उताऱ्यांचे वाचन आकलन सुधारल्याचे आढळून आले. संशोधकाने प्रत्येक कथनात्मक उताऱ्यासाठी काळजीपूर्वक स्कॅफोल्ड्स विकसित केले होते. जसे आकारांची मैत्री या उताऱ्यासाठी आकारांचे कट-आउट, गोष्टीची क्रमवार चित्रे यांचा गडगडणे संकल्पना दाखविण्यासाठी बॉल आणि डॉगाराच्या कट-आउट वर प्रत्यक्ष कृती इ. स्कॅफोल्ड्सचा उपयोग केला. तुझे पंख तुलाच हलविले पाहिजेत या उताऱ्यात चिमणा चिमणीने आपल्या पिल्लाला उडणे शिकविण्यासाठी केलेले प्रयत्न क्रमवार चित्राच्या माध्यमातून समजतील असे बनविले होते. त्याचबरोबर प्रत्येक उतारा देताना नवीन संकल्पनांच्या स्पष्टीकरणासाठी त्याबरोबर glossary page, ग्राफिक ऑर्गनायझर असे स्कॅफोल्ड्स दिले होते. स्कॅफोल्डिंग पद्धतीच्या संदर्भात पूर्वी झालेल्या संशोधनाचे निष्कर्षही या निष्कर्षांना सहमती दर्शवितात. Walqui, (2006); Mehdiان, (2009); Pishghadam and Ghardiri, (2011) Nikolarazim, Vekiri, and Easterbrooks (2013) यांच्या संशोधनात देखील दृश्य स्वरूपातील स्कॅफोल्ड्स आणि वाचन आकलन यांच्यात सकारात्मक सहसंबंध आढळून आला तसेच विद्यार्थ्यांना देखील स्कॅफोल्ड्स वापरण्यात रुची वाटली अशी निरीक्षणे होती. अशीच निरीक्षणे सदर संशोधनातही आढळून आली. कथनात्मक उताऱ्यांचे वाचन करत असताना ग्लोसरी पेज, चित्रे, ग्राफिक ऑर्गनायझर्स यांच्या उपयोगाने मुले आशयात रमली. भाषा शिक्षकांनीही या पद्धतीबाबत सकारात्मक प्रत्याभरण दिले.

संदर्भ सूची

- Alber, R. (2014) Scaffolding strategies to use with your students. *Edutopia*. Retrieved from <http://www.edutopia.org/blog/scaffolding-lessons-sixstrategies-rebecca-alber>.
- Bruner, J. S. (1978). The role of dialogue in language acquisition. In A. Sinclair, R. Jarvella & W. J. M. Levelt (Eds.), *The child's conception of language*. New York: Springer-Verlag
- Evans, B. C. (2013). Does teaching narrative structure to children with language impairments improve comprehension of expository text? Retrieved from <https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1333&context=gradreports>
- Hulme, C., and Snowling, M. J. (2015). Learning to Read: What We Know and What We Need to Understand Better. *Child development perspectives*, 7(1), 1-5.
- Inho, C. (2015). Comprehension of figurative language by hearing impaired children in special primary schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 506-511.
- Marschark, M., Sapere, P., Convertino, C. M., Mayer, C., Wauters, L., & Sarchet, T. (2009). Are deaf students' reading challenges really about reading?. *American Annals of the Deaf*, 154(4), 357-370.
- Mehdiان, N. (2009). Teacher's role in the reading apprenticeship framework: Aid by the side or sage by the stage. *English Language Teaching*, 2 (1), 3 -12.
- Moats, L., & Tolman, C. (2009). Why phonological awareness is important for reading and spelling. *Elektronisk Reading rockets*. Tillgänglig: [http://www.readingrockets.org/article/28655/\(131024\)](http://www.readingrockets.org/article/28655/(131024)).
- Nikolraizi, M., Vekiri, I., and Easterbrooks, S. R. (2013). Investigating deaf students' use of visual multimedia resources in reading comprehension. *American Annals of the Deaf*, 157(5).
- Pishghadam, R., and Ghardiri, S. (2011). Symmetrical or asymmetrical scaffolding: Piagetian vs. Vygotskian views to reading comprehension. *Journal of Language and Literacy Education* 7 (1), 4 -64.
- Schirmer, B. R., & McGough, S. M. (2005). Teaching reading to children who are deaf: Do the conclusions of the National Reading Panel apply?. *Review of Educational Research*, 75(1), 83-117.
- Sejnost, R. L., & Thiese, S. M. (2015). Reading (and Scaffolding) Narrative Texts. Retrieved from <http://www.lonline.org/article/39884/>
- Teaching Children with Narrative & Expository Texts retrieved from <https://study.com/academy/lesson/teaching-children-with-narrative-expository-texts.html>
- Trezek, B., Wang, Y., Paul, P. V., Marschark, M., & Spencer, P. (2011). Oxford handbook of deaf studies, language, and education.

Walqui, A. (2006). Scaffolding instruction for English language learners: A conceptual framework. *The International Journal of Bilingual education and Bilingualism*. 9 (2), 159–180.

सौ. शर्मिष्ठा ओक

पीएच.डी. विद्यार्थिनी, शिक्षणशास्त्र विभाग , अलियावर जंग राष्ट्रीय वाक आणि श्रवण (दिव्यांगजन) संस्थान, बांद्रा (प.) मुंबई .

डॉ. वर्षा गट्टू

शिक्षणशास्त्र विभाग प्रमुख , अलियावर जंग राष्ट्रीय वाक आणि श्रवण (दिव्यांगजन) संस्थान, बांद्रा (प.) मुंबई .